

10. Салтевський М.В., Лукашевич В.Г., Глібко В.М. Навчально-довідковий посібник з криміналістики/ За ред. М.В. Салтевського. Київ: 1994. 180 с.

11. Тищенко Ю.А., Смірнов О.К., Осика І.М., Морозлі О.О. Методичні рекомендації з проявам нетерпимості (ксенофобії) для прокурорів та слідчих прокуратури, представників силових структур, неурядових організацій. URL: http://diversipedia.org.ua/sites/default/files/osce_recommendations_procuratura2011.pdf.

12. Мещеряков В.О. Злочини у сфері комп'ютерної інформації: основи теорії та практики розслідування. Воронеж. 2002. 119 с.

13. Агибалов В.Ю. Виртуальные следы в криминалистике и уголовном процессе: автореф. ... канд. юр. наук: спец.12.00.09 «Уголовный процесс, криминалистика; оперативно-розыскная деятельность». Воронеж, 2010. 24 с.

ДАНИЛЮК М. М.,
юрист, адвокат
(Адвокатське об'єднання
«Правова корпорація»)

УДК 340.1

ПРАВО НА ОСКАРЖЕННЯ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ ЗА НОВИМИ ПРАВИЛАМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У статті здійснюється теоретичне дослідження законодавчого забезпечення права на оскарження повідомлення про підозру за новими правилами Кримінального процесуального кодексу України. Проведено аналіз нормативно-правових актів, термінології, судових рішень і практичної роботи слідчих органів та адвокатури України щодо застосування нововведень кримінального процесуального законодавства України стосовно права сторони захисту на оскарження на досудовому провадженні повідомлення про підозру. Обґрунтовано декілька позицій, надано висновки та рекомендації щодо правозастосування законодавчих нововведень.

Ключові слова: КПК України, повідомлення про підозру, ЄРДР, відомості про кримінальне правопорушення.

В статье проведено теоретическое исследование законодательного обеспечения права на обжалование уведомления о подозрении по новым правилам Криминального процессуального кодекса Украины. Проанализированы нормативно-правовые акты, терминология, судебные решения, практическая работа следственных органов и адвокатуры Украины по применению нововведений криминального процессуального законодательства Украины относительно права стороны защиты на обжалование в досудебном производстве уведомления о подозрении. Обоснованы несколько позиций, представлены выводы и рекомендации относительно правоприменения законодательных нововведений.

Ключевые слова: КПК Украины, уведомление о подозрении, ЕРДР, сведения о криминальном правонарушении.

In the article theoretical research of the legislative providing of rights conducted on the appeal of advising about suspicion on the new rules of Criminal Code of practice of Ukraine. The analysis of normatively-legal acts, terminology, court decisions and practical work of investigative agencies and advocacy of Ukraine comes true in relation to application of innovations of criminal judicial legislation of Ukraine concerning a right for the side of securing for an appeal on pre-trial realization of report about suspicion. A few positions are reasonable and conclusions are presented and to recommendation in relation to of legislative innovations.

Key words: *Criminal Code of practice of Ukraine, advising about suspicion, only register of pre-trial investigations, information about criminal offence.*

15 грудня 2017 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» № 2147–VIII від 3 жовтня 2017 р. (далі – Закон № 2147–VIII).

Зазначеним Законом внесені зміни до ст. 303 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) у частині додаткового права підозрюваного, його захисника чи законного представника під час досудового провадження на оскарження повідомлення про підозру.

Так, відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК України, у редакції Закону № 2147–VIII, повідомлення слідчого, прокурора про підозру може бути оскаржено на досудовому провадженні після спливу одного місяця із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку або двох місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину, але не пізніше закриття прокурором кримінального провадження або звернення до суду з обвинувальним актом – підозрюваним, його захисником чи законним представником.

Крім того, згідно з п. 4 § 2 «Прикінцеві положення» р. 4 Закону № 2147–VIII, законодавцем встановлено, що пп. пп. 11–27, 45 п. 7 § 1 цього розділу набувають чинності через три місяці після набрання чинності цим Законом, не мають зворотної дії в часі та застосовуються до справ, за якими відомості про кримінальне правопорушення внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію зазначених змін.

Не будемо зупинятися на детальному аналізі поняття «зворотна дія в часі» та можливій правовій колізії щодо односторонньої дії спеціальної норми стосовно дії Кодексу в часі, закріпленої в ст. 5 КПК України та положеннях Закону № 2147–VIII, бо щодо цього колегами вже підготовлено низку статей і матеріалів. З іншого боку, Закон № 2147–VIII містить імперативну норму щодо застосування положень п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК України до справ, за якими відомості про кримінальне правопорушення внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після набуття чинності цими змінами. І якщо з питанням набуття чинності змінами до ст. 303 КПК України, передбаченими Законом № 2147–VIII, все чітко та зрозуміло, бо зазначений Закон набрав чинності 15 грудня 2017 р., а отже, тримісячний строк у даному разі настав 16 березня 2018 р., то питання щодо справ, за якими відомості про кримінальне правопорушення внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань, потребує більш ретельного правового аналізу.

У ст. 3 КПК України визначено основні терміни цього Кодексу. Так, «досудове розслідування» – це стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності. Начебто, все зрозуміло, внесення відомостей про кримінальне правопорушення – це те, із чого починається досудове розслідування. Проте необхідно зазначити, яка саме інформація вважається відомостями про кримінальне правопорушення в розумінні кримінального процесуального законодавства.

Так, відповідно до ст. 214 КПК України, слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним із будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) та розпочати розслідування. До ЄРДР вносяться такі відомості: про дату надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення; прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника; про інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про скоєння кримінального правопорушення; короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела; попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; прізвище, ім'я, по батькові та посада службової особи, яка внесла відомості до Реєстру, а також слідчого, прокурора, який вніс відомості до Реєстру та / або розпочав досудове розслідування; інші обставини, передбачені положенням про Єдиний реєстр досудових розслідувань.

В Єдиному реєстрі досудових розслідувань автоматично фіксується дата внесення інформації та присвоюється номер кримінального провадження. Порядок формування та ведення ЄРДР, а також надання відомостей із нього закріплені у Положенні про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженому наказом Генеральної Прокуратури України від 6 квітня 2016 р. № 139 (зі змінами, внесеними наказом Генеральної Прокуратури № 147 від 22 травня 2017 р.) (далі – Положення).

Формування ЄРДР розпочинається з моменту внесення до нього реєстратором відповідних відомостей про кримінальне правопорушення, зазначених у заяві чи повідомленні про його вчинення або виявлених ним самостійно з будь-якого джерела. Відповідно до п. 3 р. 2 зазначеного Положення, внесення відомостей здійснюється шляхом фіксації реєстратором інформації в реєстрі та вибору даних у довідниках для заповнення документів первинного обліку про кримінальне правопорушення за формою, наведеною в Додатку 1 до Положення «Картка про кримінальне правопорушення» (далі – Додаток 1).

Саме в зазначеному Додатку 1 міститься р. 2 «Відомості про кримінальне правопорушення» (п. п. 5–36). Тобто Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань містить дані, які в сукупності являють собою відомості про кримінальне правопорушення.

На практиці слідчий, прокурор, відповідно до ст. 214 КПК України, за допомогою автоматизованої системи вносить до ЄРДР тільки ті відомості, обов'язковість внесення яких передбачена програмним забезпеченням. Так, у закладці «Реєстрація» зазначається загальна інформація (ким зареєстроване; дата та час створення; найменування органу досудового розслідування; прізвище, ім'я та по батькові слідчого; прізвище, ім'я та по батькові керівника органу досудового розслідування; номер та дата надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення; прізвище, ім'я та по батькові потерпілого або заявника, його адреса; дата та час учинення правопорушення; інформація про те, чи встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення; фабула кримінального правопорушення; кваліфікація злочину чи проступку; територіальна ознака та місце вчинення правопорушення (п. п. 1–12, 17, 19) Додатка 1). Зазначені відомості є цілком достатніми для того, щоб розпочати досудове розслідування. Залежно від кваліфікації кримінального правопорушення автоматизована система іноді вимагає внесення додаткової обов'язкової інформації. Причому п. п. 1–4 вже програмно редагуються не можуть, на відміну від п. п. 5–12, 17, 19 Додатка 1.

Всі інші відомості, що є обставинами, передбаченими Положенням, вносяться пізніше, у зв'язку з тим, що на момент початку досудового розслідування є невідомими для слідчого, прокурора, а отже, їх невнесення не впливає на необхідність розпочати досудове розслідування.

У зв'язку із чим позиція сторони обвинувачення та судова практика на даний час ґрунтується на тому, що внесення відомостей про кримінальне правопорушення є фактично первісною дією, дата введення таких відомостей до ЄРДР є датою внесення відомостей про кримінальне правопорушення. Про це свідчить понад 1 200 ухвал, винесених слідчими суддями по всій країні, якими у відкритті провадження за скаргами підозрюваних або їхніх захисників було відмовлено на підставах, передбачених ч. 4 ст. 304 КПК України, у зв'язку з тим, що відомості про вчинене кримінальне правопорушення внесені до ЄРДР до 16 березня 2018 р.

На доказ такої позиції можна звернути увагу на ст. 219 КПК України, яка обчислює строки досудового розслідування саме з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР до дня звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності або до дня ухвалення рішення про закриття кримінального провадження, якою встановлені відповідні часові межі в шість, дванадцять та вісімнадцять місяців із моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення ЄРДР до дня повідомлення особи про підозру.

Крім того, саме п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України встановлено, що на досудовому провадженні може бути оскаржена бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає в невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення.

На доказ іншої позиції варто знову звернутися до Положення. Так, у р. 8 Положення «Редагування відомостей Реєстру» передбачено, що редагування (зміна) зафіксованих в ЄРДР відомостей проводиться шляхом внесення реєстратором оновлених даних до відповідного пункту електронного контуру картки. У зв'язку із чим логічним є висновок, що зміна відомостей про кримінальне правопорушення, що були раніше внесені слідчим чи іншим реєстратором до ЄРДР, відповідно до ст. 214 КПК України, є редагуванням (змінюю), тобто фактичним внесенням відомостей про кримінальне правопорушення. Тому правова позиція сторони захисту може базуватися на отриманні від адміністратора ЄРДР офіційної інформації про дату та час редагування (зміни, внесення) відповідним реєстратором інформації, що міститься в п. п. 5–12, 17, 19 Додатка 1, та на доказуванні того факту, що дата редагування (зміни) є датою внесення відомостей про кримінальне правопорушення. Своє право на існування така позиція зможе підтвердити судовою практикою, яка народжується саме в цей час.

У результаті аналізу вищезазначених норм можна дійти справедливого висновку, що право підозрюваного, його захисника чи законного представника під час досудового провадження на оскарження повідомлення про підозру виникає лише тоді, коли відомості про кримінальне правопорушення, відповідно до ст. 214 КПК України та Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, внесені шляхом фіксації відповідним реєстратором (прокурором, керівником органу досудового розслідування, слідчим тощо) інформації в ЄРДР після 16 березня 2018 р. Окремо зауважимо, що в усіх інших випадках, щодо справ, за якими відомості про кримінальне правопорушення внесені в ЄРДР до 16 березня 2018 р., така скарга об'єктивно має бути предметом розгляду під час підготовчого провадження в суді за правилами ст. ст. 314–316 КПК України.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України № 2147–VIII від 3 жовтня 2017 р.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України № 4651–VI від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями).
3. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затверджене наказом Генеральної Прокуратури України 6 квітня 2016 р. № 139 (зі змінами, внесеними наказом Генеральної Прокуратури № 147 від 22 травня 2017 р.).

